

O'ZBEKISTONDA VALYUTA OPERATSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Boymurodova Dilbar Akbar qizi

Moliya bank akademiyasi

Tijorat banklarini boshqarish fakulteti

Annotatsiya: O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi va milliy moliyaviy tizimning jahon moliya bozorlari bilan uzviy bog'langanligini ta'minlashda valyuta operatsiyalarini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Valyuta operatsiyalari – bu iqtisodiyotga xorijiy valyutalar kirib kelishi va milliy valyutani boshqarish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Ushbu jarayonlarning samarali tashkil etilishi mamlakatning moliyaviy xavfsizligini mustahkamlash, xalqaro savdo-sotiq va investitsiya faoliyatini rivojlantirish va iqtisodiyotni global raqobatda mustahkamlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, moliya, xorijiy investitsiyalar, valyutalar, siyosat, normativ-huquqiy baza, onlayn platformalar.

Valyuta operatsiyalarini takomillashtirishda eng avvalo qonuniy bazani modernizatsiya qilish zarur. Bu milliy valyuta siyosati va boshqa moliyaviy sohalarga oid qonun hujjatlari va normativ hujjatlarni xalqaro standartlarga mos ravishda takomillashtirishni anglatadi. Milliy qonunlar xalqaro amaliyot va iqtisodiy siyosatga mosligida bo'lsa, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay shart-sharoitlar yaratiladi. Shu bilan birga, moliya sohasidagi yuridik tartib-taomillar aniq va tushunarli bo'lishi kerak, bu borada normativ-huquqiy bazaning uzviyligi va muvofiqligi ta'minlanadi. Huquqiy noaniqliklarning kamayishi milliy va xalqaro bozorlarda ishonchni oshiradi, valyuta operatsiyalarining shaffofligini ta'minlaydi. Ikkinchi jihat sifatida, valyuta bozorining liberallashtirilishi va raqobatbardosh platformalarni shakllantirish zarur. Valyuta bozorlarida erkin raqobatni ta'minlash iqtisodiyotdagi narx-barqarorlikni oshiradi va valyuta kursining tabiiy shakllanishiga imkon beradi. Bu esa bozorda operatsiyalarni tez

və samarali amalga oshirishga, likvidlikni yaxshilashga ko'maklashadi. Bu yo'nalishda elektron platformalarning, onlayn valyuta ayirboshlash tizimlarining joriy qilinishi muhim ahamiyatga ega. Ulardan foydalanish xalqaro standartlarda moliyaviy xizmatlarni taklif etuvchi bank va moliya institutlariga shaffoflik va qulaylik keltiradi.[1].

Valyuta operatsiyalari xavfsizligini ta'minlash uchun ilg'or monitoring va nazorat tizimlarini yaratish muhimdir. Zamonaviy texnologiyalar, xususan axborot texnologiyalari asosida valyuta oqimlarini doimiy nazorat qilib borilsa, noqonuniy pul oqimlari va moliyaviy jinoyatlarning oldini olish imkoniyati oshadi. Bunday tizimlar nafaqat moliyaviy nazoratdagi samaradorlikni oshiradi, balki ichki va tashqi iqtisodiy jinoyatlar tufayli yuzaga keluvchi moliyaviy xavflarni kamaytiradi. Bu borada elektron monitoring vositalarini joriy etish orqali valyuta bozorlaridagi firibgarlik va qoidabuzarliklar yuzasidan tezkor ma'lumot olish mumkin bo'ladi.[2]

Valyuta operatsiyalarining samaradorligini oshirishda xalqaro hamkorlik muhim rol o'ynaydi. Davlatlararo moliyaviy institutsional aloqalarni kuchaytirish, tajriba almashish va mamlakatimiz moliya tizimini jahon moliya institutsiyalari normativlariga moslashtirish istiqboldagi yirik vazifalardan biridir. Xalqaro moliya institutlari, banklar va boshqa moliyaviy tashkilotlar bo'lishi mumkin tajriba va innovatsiyalar mamlakat valyuta siyosatini takomillashtirishga, global moliyaviy jarayonlarga moslashishga yordam beradi. Xalqaro hukumataro moliya tashkilotlari bilan hamkorlikni rivojlantirish, valyuta operatsiyalarini tartibga soluvchi mexanizmlarning uzviyligini ta'minlaydi.[3]

Valyuta operatsiyalarining texnologik zamonaviylashuvi esa jarayonlarning soddaligi va tezkorligini oshirishda katta ahamiyatga ega. Raqamlashtirish orqali valyuta ayirboshlash operatsiyalarini onlaynga ko'chirish, elektron to'lov va hisob-kitob tizimlarini kengaytirish, moliyaviy xizmatlarga aholining kengroq qatlamlarini jalb qilish imkonini yaratadi. Ushbu jarayon valyuta operatsiyalarining shaffofligini oshirish bilan birga, iqtisodiyotdagi raqamli transformatsiyaga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Kiberxavfsizlik choralari kuchaytirilishi,

elektron tizimlarning ishonchliligi kafolatlanishi zarur. Valyuta siyosatining uzoq muddatli barqarorligini ta'minlash dolzarb muammo hisoblanadi. Pul-kredit siyosati va valyuta siyosati o'rtasida uzviylikni ta'minlash orqali milliy valyutaning kursini muvozanatlash va iqtisodiyotdagi inflyatsiyani nazorat qilish mumkin. Bu esa investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay muhit yaratadi. Barqaror valyuta siyosati milliy ekonomikaning tashqi shoklarga chidamliligini oshiradi va xorijiy valyuta oqimlarining boshqarilishini soddalashtiradi. Malakali kadrlarni tayyorlash va doimiy professional rivojlanishni ta'minlash ham muhim omil hisoblanadi. Valyuta operatsiyalarini boshqarish sohasidagi mutaxassislarning zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi, ularni rivojlantirish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqish zarur. Bu borada akademik va amaliy yo'nalishlarda kadrlar tayyorlash tizimi qo'llab-quvvatlanishi, xalqaro moliya sohasidagi innovatsiyalar bilan hamohang bo'lishi talab etiladi. Shuningdek, valyuta operatsiyalariga bog'liq soliq va boshqa moliyaviy yuklarni optimallashtirish istiqboldagi masalalardan biridir. Bu moliyaviy institutlar va bozorning faoliyatini yengillashtirishi, qonuniy biznes va investorlarni qo'llab-quvvatlashi kerak. Soliq tizimining adolatli va barqaror bo'lishi iqtisodiyotdagi raqobatbardoshlikni oshirishga, valyuta bozorida ishtirokchilarning faoliyatini kengaytirishga yordam beradi.[4]

Valyuta bozoridagi xavflarni kamaytirish choralari ham dolzarb hisoblanadi. Bunda yuqori xavflarni kamaytirish uchun sug'urta tizimlarini rivojlantirish, moliyaviy instrumentlardan foydalanishni kengaytirish muhim. Valyuta risklarini tahlil qilish va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish, bu orqali iqtisodiy o'zgarishlarga barqaror reaksiya ko'rsatishni ta'minlash zarur. Mamlakat iqtisodiyotini global moliyaviy tizimga moslashtirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar doirasida valyuta operatsiyalarini yanada yangi bosqichga olib chiqish yo'lga qo'yilishi lozim. Milliy valyuta bozori shaffof, raqobatbardosh va innovatsion texnologiyalar bilan boyitilgan muhitga aylantirilib, xalqaro standartlarga erishish muhim maqsad hisoblanadi. Shu bilan birga, moliyaviy tizimdagi islohotlar tabiiy ravishda valyuta operatsiyalarining sifat va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.[5]

Xulosa:

Natijada, valyuta operatsiyalarining takomillashtirilishi milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, savdo faoliyatini kengaytirish va mamlakat moliya tizimini zamonaviylashtirishga xizmat qiladi. Bu yondashuvlar orqali O'zbekiston o'zining moliyaviy mustaqilligini mustahkamlab, global iqtisodiyotda raqobatbardosh pozitsiyalarni egallash imkonini yaratadi. Integratsiyalashgan va raqamlashtirilgan valyuta bozorining barqarorligi va diversifikatsiyasi milliy iqtisodiyotning sog'lom rivojlanishi uchun muhim shart-sharoitdir. Shu bois barcha mas'ul tashkilotlar va davlat idoralari tomonidan valyuta operatsiyalarini takomillashtirishga doir kompleks va tizimli ishlarni muntazam ravishda olib borish katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullaev, M. (2021). Valyuta siyosatini takomillashtirish va uning milliy iqtisodiyotga ta'siri. Iqtisodiyot va moliya, 4(2), 15-28.
2. Teshabaev, O. (2022). O'zbekistonda valyuta bozorining rivojlanish tendensiyalari. Milliy iqtisodiyot va integratsiya, 3(3), 45-56.
3. Islomov, B. (2023). Valyuta operatsiyalarining huquqiy bazasini takomillashtirish masalalari. Huquqshunoslik va iqtisodiyot, 1(1), 67-79.
4. Qodirov, S. (2020). Bank tizimida valyuta operatsiyalarini soddalashtirish va raqamlashtirish imkoniyatlari. Bank ishi va moliya, 2, 32-41.
5. Rashidov, A. (2022). Xalqaro hamkorlik orqali valyuta siyosatini takomillashtirish yo'llari. O'zbekiston iqtisodiyoti va moliyasi, 5(4), 77-89.
6. Karimov, E. (2021). Valyuta xavflarini boshqarish va diversifikatsiya usullari. Moliyaviy tahlil va boshqaruv, 3(2), 59-68.
7. Yunusova, N. (2023). Raqamlashtirish va kiberxavfsizlikning valyuta operatsiyalaridagi o'rni. Axborot texnologiyalari va moliya, 6(3), 24-37.
8. Davronov, I. (2022). Pul-kredit siyosati va valyuta bozori muvofiqligi. Iqtisodiy islohotlar, 2(1), 13-25.
9. Saidova, M. (2023). Soliq siyosati va valyuta operatsiyalarining o'zaro ta'siri. Moliya va soliq, 4(1), 41-52.